

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง ความคิด เห็นเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร สรุปผลการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิด เห็นเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขึ้นในด้านต่อไปนี้

1. มีความรับผิดชอบในฐานะ เป็นพลเมืองดีของประเทศ
2. เคารพในสิทธิและ เสรีภาพของผู้อื่น
3. ยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน
4. เข้าใจการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ
5. ยอมรับในการนับถือศาสนาที่แตกต่างกัน
6. เข้าใจในความขัดแย้ง
7. ยอมรับแนวความคิดทางการเมืองของแต่ละสังคม
8. เข้าใจในสภาวะ เศรษฐกิจโลก
9. สนใจและติดตามข่าวเกี่ยวกับปัญหาของโลกและวิธีแก้ไข
10. ให้ความร่วมมือและส่งเสริมสันติภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง 1 ชุด สำหรับวัดแนวความคิด เห็นเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งเป็น 2 คอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจคำตอบ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)

2. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ

2.1 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร โดยการสุ่มตัวอย่างแบบธรรมดา (Simple Random Sampling) จากโรงเรียนที่มีทั้งมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย 85 โรงเรียน ได้ 21 โรงเรียน

2.2 นำโรงเรียนในข้อ 2.1 มาสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยสุ่มโรงเรียนละ 2 ห้องเรียน มัธยมศึกษาปีที่ 3 1 ห้องเรียน ๗ ละ 40 คน มัธยมศึกษาปีที่ 6 1 ห้องเรียน ๗ ละ 40 คน รวม 1,680 คน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน และค่าเฉลี่ย เปรียบเทียบความแตกต่างโดยทดสอบค่าที (T-test)

สรุปผลการวิจัย

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ปรากฏว่านักเรียนทั้งมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 เห็นด้วยมากในทุกด้านที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น ได้แก่

- 1.1 มีความรับผิดชอบในฐานะเป็นพลเมืองดีของประเทศ
- 1.2 เคารพในสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น
- 1.3 ยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน
- 1.4 เข้าใจในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ
- 1.5 ยอมรับในการนับถือศาสนาที่แตกต่างกัน
- 1.6 เข้าใจในความขัดแย้ง

- 1.7 ยอมรับแนวความคิดทางการเมืองของแต่ละสังคม
- 1.8 เข้าใจในสภาวะเศรษฐกิจโลก
- 1.9 สนใจและติดตามข่าวเกี่ยวกับปัญหาของโลกและวิถีแก้ไข
- 1.10 ให้ความร่วมมือและส่งเสริมสันติภาพ

2. เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะพลเมืองโลกของนักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครระหว่างนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปรากฏว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในเรื่อง ความรับผิดชอบ ในฐานะ เป็นพลเมืองดีของประเทศ และความเข้าใจในความขัดแย้ง นอกนั้นไม่มีความแตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 เห็นด้วยมากเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองโลกในทุก ๆ ด้าน ซึ่งได้แก่ มีความรับผิดชอบในฐานะเป็นพลเมืองดีของประเทศ เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น การยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เข้าใจการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การยอมรับในการนับถือศาสนาที่แตกต่างกัน ความเข้าใจในความขัดแย้ง การยอมรับแนวความคิดทางการเมืองของแต่ละสังคม ความเข้าใจในภาวะเศรษฐกิจของโลก ความสนใจและติดตามข่าวเกี่ยวกับปัญหาของโลกและวิถีแก้ไข และการให้ความร่วมมือและส่งเสริมสันติภาพ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาจากนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย ซึ่งอยู่ในวัยใกล้เคียงกัน ประกอบกับนักเรียนที่ตอบแบบสอบถามก็ล้วนแต่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งนับว่ามีสภาพแวดล้อมไม่แตกต่างกันมากนัก นอกจากนี้ นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความสนใจติดตามข่าวสารเหตุการณ์ต่าง ๆ ของบ้านเมืองจากหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ถึงร้อยละ 84.86 (ดูตารางที่ 24) ซึ่งตรงกับ การวิจัยของ เทียนฉาย กิระนันท์ และคณะ (2525) พบว่า ประชากรในกรุงเทพฯ ร้อยละ 90 ดูโทรทัศน์ ดังนั้นจึงอาจเป็นไปได้ที่นักเรียนเหล่านี้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองโลกไปในทางเดียวกัน

และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของประเด็นต่าง ๆ พบว่า นักเรียน เห็นด้วยมากที่สุดในเรื่องต่อไปนี้

1.1 ในด้านมีความรับผิดชอบในฐานะการ เป็นพลเมืองดีของประเทศ นักเรียน เห็นด้วยมากที่สุดในประเด็นที่ว่า ถ้าทุกคนมีการ เสียสละจะทำให้ชาติอยู่รอด พลเมืองที่ขยันขันแข็งจะทำให้ประเทศก้าวหน้า และความสงบสุขของสังคม เป็นผลมาจากการที่สมาชิกมีระเบียบวินัยและรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชฎาพร พัชรธิเรียร (2525 : 76-77) พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครต่าง ตระหนักถึงความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน ซึ่งมีต่อตนเอง ต่อครอบครัว และต่อสังคม และ การศึกษาในเรื่อง ระเบียบวินัยอยู่ในเกณฑ์ที่เป็นที่น่าพอใจ นอกจากนี้ วิระวรรณ อามาระดิษ (2522 : 68-69) ศึกษาพบว่า นักเรียน เห็นด้วยกับการ เสียสละ และ ทุกคนต้องมีความขยันขันแข็ง ซึ่งอาจจะ เป็นผลมาจากแผนการศึกษาชาติ กระทรวงศึกษาธิการ 2520 : 1-2) ซึ่ง เสริมสร้างและมุ่ง เน้นให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อชาติ ต่อ ท้องถิ่น ต่อครอบครัว และต่อตนเอง ดังจะเห็นได้จากการวิจัยของ วัลยา โกสุม (2529 : บทคัดย่อ 506) พบว่า วัฒนธรรมที่กำหนดไว้มากที่สุดในจุดประสงค์รายวิชา และ เนื้อหาวิชาของหลักสูตรคือวัฒนธรรมด้านค่านิยมการพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมี ความรับผิดชอบ ส่วนในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูมีความคิด เห็นว่าครูสอน สอดแทรกวัฒนธรรมด้านค่านิยมการรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้เรียน เห็นความสำคัญของความรับผิดชอบต่อประเทศมากขึ้น

1.2 ในด้านการ เคารพสิทธิและ เสรีภาพของผู้อื่น นักเรียน เห็นด้วยมากที่สุด ในประเด็นที่ว่า เมื่อเราต้องการให้ผู้อื่นเคารพสิทธิและ เสรีภาพของเรา เรา ต้อง เคารพผู้อื่นเช่นกัน ซึ่งอาจ เป็น เพราะ ว่าหลักสูตรของสังคมศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย (กระทรวงศึกษาธิการ 2524 : 64-137) ได้กำหนดจุดประสงค์ไว้ตั้งแต่ มัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 6 เน้นให้รู้จักการใช้สิทธิและ เสรีภาพ และสามารถปฏิบัติหน้าที่ ตามสิทธิตามกฎหมาย ทำให้ นักเรียน มีความรู้ความ เข้าใจ เกี่ยวกับสิทธิและ เสรีภาพ

1.3 ในด้านความ เข้าใจการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ นักเรียน เห็นด้วยมากที่สุด ในประเด็นที่ว่า ทรัพยากรธรรมชาติมีจำกัด ทั่วโลกจึงมีความจำเป็นต้องแบ่งปันและพึ่งพา

อาศัยกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในปัจจุบันได้มีการจัดเนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมลงในหลักสูตรมัธยมศึกษา ทั้งในวิชาวิทยาศาสตร์ (กระทรวงศึกษาธิการ 2520 : 48-51) และในวิชาสังคมศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ 2520 : 66-74) ทำให้นักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับผลเสียของปัญหาสิ่งแวดล้อม และแนวทางในการแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม รวมทั้งวิธีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อีกทั้งในปัจจุบันการประชาสัมพันธ์ในด้านการรณรงค์ให้รักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้งทางวิทยุ โทรทัศน์ อาจมีผลทำให้นักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น ดังผลจากการศึกษาของ สนอง โปชิว (2524 : 33-34) ที่พบว่า นักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จากวิทยุ และโทรทัศน์มากที่สุด รองมาจากการได้รับความรู้ในห้องเรียน ผลของการที่นักเรียนได้รับความรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนนี้ ทำให้นักเรียนเกิดเจตคติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ซึ่งจากการศึกษาของ อัครนิษฐ์ ศรีสุข (2521 : 30) พบว่า หลังจากการเรียนเรื่องสิ่งแวดล้อมแล้ว เจตคติต่อการอนุรักษ์ธรรมชาติของนักเรียนสูงกว่ายังไม่ได้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรียา กาญจนกิจ (2529 : 81) พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตการศึกษา 12 มีเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติในเชิงนิมิตาน อนึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นเพียงความคิดเห็นเท่านั้น ซึ่งจะเป็นตัวผลักดันให้นักเรียนแสดงพฤติกรรม แต่ขึ้นอยู่กับครูจะส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนมีพฤติกรรมในเรื่องนี้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

1.4 ในด้านความเข้าใจในภาวะเศรษฐกิจโลก นักเรียนเห็นด้วยมากที่สุดในการประเด็นที่ว่า ประเทศที่มีเศรษฐกิจดีควรให้ความช่วยเหลือประเทศที่ด้อยกว่า ซึ่งอาจเป็นเพราะการเรียนการสอนเกี่ยวกับวิชาเศรษฐศาสตร์ได้เริ่มมีมาตั้งแต่ระดับประถมศึกษา เห็นได้จากจุดมุ่งหมายหลักสูตรประถมศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ 2521 : 14) ระบุว่า ให้มีความรู้และทักษะในการหาการใช้ การออมทรัพย์ และทักษะในการทำงานทั้งในฐานะผู้ผลิตและผู้บริโภค และได้พัฒนามากขึ้นในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และจากการที่นักเรียนสนใจติดตามข่าวทั้งจากหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์ยังทำให้นักเรียนรับรู้ถึงภาวะเศรษฐกิจโลกมากขึ้น นอกจากนั้นอาจเป็นเพราะว่า หลักคำสอนของพุทธศาสนาที่สอนให้คนมีความ เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ จึงทำให้นักเรียนมีความคิดเห็นในแนวโน้มที่จะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

1.5 ในด้านการให้ความร่วมมือและส่งเสริมสันติภาพ นักเรียนเห็นด้วยมากที่สุด ในประเด็นที่ว่า การร่วมมือและส่งเสริมสันติภาพจะช่วยให้สังคมสงบสุข ซึ่งอาจเป็นเพราะในปี พ.ศ. 2529 องค์การสหประชาชาติกำหนดให้เป็นปีสันติภาพสากล สถาบันต่าง ๆ โดยเฉพาะสถาบันทางการศึกษาได้หันมาสนใจ และเน้นในเรื่องการสร้างสันติภาพในโลกกันมาก โดยมีแนวทางต่าง ๆ เช่น จัดสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับสันติภาพ จัดนิทรรศการเกี่ยวกับสันติภาพ รวมทั้งมีความพยายามที่จะนำความรู้เกี่ยวกับสันติศึกษาไปสอดแทรกในการศึกษาทุกระดับ การเผยแพร่และปลูกฝังแนวความคิดเกี่ยวกับสันติภาพให้แก่เยาวชนจึงมีมากขึ้น และอาจเนื่องมาจากลักษณะนิสัยของคนไทยที่รักสงบ ไม่สันติ มีความสงสาร และเห็นใจผู้อื่น ทำให้เสริมความคิดเห็นในการส่งเสริมสันติภาพได้ดี แต่ความคิดเห็นยังไม่ก่อให้เกิดสันติภาพอย่างแท้จริง ต้องขึ้นอยู่กับการประพฤติปฏิบัติของบุคคล ดังที่ ประชุมสุข อาชาวอ่ารุง (อ้างถึงใน นิลิตสาขาการสอนสังคมศึกษา รุ่น 8, 2528 : 1) กล่าวว่า สันติภาพต้องเริ่มจากตัวบุคคลก่อนจึงนำไปสู่สังคมโลก

2. การศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็น เกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานในการวิจัยดังนี้คือ "นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความคิดเห็นแตกต่างกัน นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6" จากผลการวิเคราะห์ทางสถิติพบว่า

นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความคิดเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองโลกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในเรื่องมีความรับผิดชอบในฐานะเป็นพลเมืองดีของประเทศ และความเข้าใจในความขัดแย้ง ค่าเฉลี่ยน้ำหนักความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองโลกในด้านความรับผิดชอบในฐานะเป็นพลเมืองดีของประเทศของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับ 3.53 นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับ 3.43 และค่าเฉลี่ยน้ำหนักความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองโลกในด้านความเข้าใจในความขัดแย้ง นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับ 3.45 นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับ 3.29 จะเห็นว่าค่าเฉลี่ยของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าค่าเฉลี่ยของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าหลักสูตรของวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีจุดประสงค์ที่เน้นหนักให้นักเรียน

มีความเข้าใจเรื่องประเทศต่าง ๆ ในโลกทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง รวมถึงการร่วมมือกันของประเทศต่าง ๆ ในโลก ทำให้นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้เรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ ของโลกได้ชัดเจนกว่านักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งหลักสูตรของวิชาสังคมศึกษา มีจุดประสงค์ที่เน้นในความเป็นชาติของตนมากกว่าประเทศอื่น ๆ จุดประสงค์ที่มุ่งให้ผู้เรียนเข้าใจโลกจะเป็นเรื่องของศาสนาเป็นส่วนใหญ่

นอกจากนั้นข้อค้นพบจากงานวิจัยยังพบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองโลกไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในเรื่อง เคารพในสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น การยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ความเข้าใจการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การยอมรับในการนับถือศาสนาที่แตกต่างกัน การยอมรับแนวความคิดทางการเมืองของแต่ละสังคม ความเข้าใจในสภาวะเศรษฐกิจโลก ความสนใจและติดตามข่าวเกี่ยวกับปัญหาของโลกและวิธีแก้ไข และการให้ความร่วมมือและส่งเสริมสันติภาพ อาจเนื่องมาจากนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ล้วนแต่เป็นนักเรียนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีความเจริญมาก แล้วเป็นบริเวณที่มีโอกาสได้ศึกษาและเรียนรู้และพบกับชาวต่างประเทศมากทำให้ไม่รู้สึกถึงความแตกต่างของวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน นอกจากนี้การได้รับข่าวสารที่รวดเร็วจากวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ ทำให้ได้รับรู้ข่าวสารของโลกได้มากขึ้น ทำให้เกิดความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยเรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีข้อคิดและข้อเสนอแนะแก่บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้จัดทำหลักสูตร

จากการวิจัยพบว่า จุดประสงค์ของหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ไม่ได้เน้นเกี่ยวกับความเข้าใจของโลก ซึ่งได้เริ่มพัฒนามาตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 3 ทำให้แนวพัฒนาเกี่ยวกับเรื่องนี้ขาดช่วง และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ควรต้องศึกษา จึงควรเพิ่มเนื้อหา

และจุดประสงค์ในวิชาสังคมศึกษาที่เกี่ยวกับโลกศึกษาในระดับนี้ให้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะต่อครูสังคมศึกษา

ครูสังคมศึกษา เป็นบุคคลที่มีบทบาทที่จะช่วยพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาลักษณะความเป็นพลเมืองโลกให้กับนักเรียน ครูจึงควรปลูกฝังความคิดและความเข้าใจที่เหมาะสมเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองโลก เพื่อให้นักเรียนจะได้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

3. ข้อเสนอแนะต่อสื่อมวลชน

สื่อมวลชน ซึ่งได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ สิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ ภาพยนตร์ ซึ่งปัจจุบันมีอิทธิพลต่อนักเรียนมาก เป็นผลให้นักเรียนรับเอาความคิดและตัวอย่างจากสื่อมวลชนโดยไม่รู้สีกตัว ปัจจุบันสื่อมวลชนได้กระจายไปทั่วประเทศ รายการต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดจากสื่อมวลชนไปยังเด็กจึงมีบทบาทสำคัญในการกล่อมเกลาจิตใจ อารมณ์ และความนึกคิดของนักเรียน ผู้วิจัยขอเสนอสำหรับสื่อมวลชนควรเสนอข่าวเรื่องน่ารู้ น่าสนใจ เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นพลเมืองโลก โดยเฉพาะในเรื่องของการพึ่งพาอาศัยกัน และความเข้าใจในความแตกต่างของมนุษย์ในโลก เป็นต้น

ข้อเสนอแนะต่อผู้ที่ทำการวิจัยต่อไป

1. วิจัยเพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนในกรุงเทพมหานคร และ เขตอื่น ๆ เกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองโลก.
2. วิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมความเป็นพลเมืองโลกโดยดูตัวแปรอื่น ๆ เช่น อายุ เพศ สภาพแวดล้อมที่พักอาศัย การอบรมเลี้ยงดู และการได้รับข่าวสาร ฯลฯ
3. วิจัยเปรียบเทียบความคิดรวบยอดเกี่ยวกับโลกศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ทั้งในกรุงเทพมหานคร และ เขตอื่น ๆ